

שנינה הלכות

גיליון 436

ערש"ק פ' צו
שבוע פרשת שמיני-פרה | ה'תשע"ט

גיליון שבועי

י"ל ע"י מכון הלכה חב"ד (ע"ר)

משולחן ההלכה
מאת הרב שי שמעון כהן
דיין ורב קהילת חב"ד, תל ציון <

מדיני 'תפילת הדרך'

באיזה דרכים יש לומר תפילת הדרך, ומתי יש לאומרה?

אמר אליהו הנביא לרב יהודה, שלפני יציאה לדרך יש לבקש רשות מה'. וביאר רב חסדא, שהכוונה היא - ש"כל היוצא לדרך צריך להתפלל תפלת הדרך", ולבקש רחמים שיעבור את הדרך בשלום. וכך נפסק להלכה, שכל ההולך או נוסע בדרך שארכה שיעור 'פרסה' (כ-3.840 קילומטר) ויותר, ובאותה דרך אין מקום יישוב - יאמר תפילת הדרך. המדידה היא לפי מרחק הדרך בפועל ולא לפי מרחק אווירי.

בהרבה דרכים בינעירוניות שלנו בארה"ק כיום מצוי מאוד שיש יישובים בין הערים, באופן שאין מרחק פרסה ללא יישוב, אך גם בדרכים אלו יאמר תפילת הדרך, כי גם בדרך קצרה מחוץ לעיר, אם היא בחזקת סכנה - יש לומר תפילת הדרך בשם ומלכות, ובנסיעה ברכב בכבישים אלו יש חשש סכנה.

יש לומר תפילה זו לאחר שיוצאים מ"עיבורה של עיר" (כ-35 מטרים) מחוץ לקו העירוב של העיר או היישוב. יש לומר את התפילה ב'פרסה' הראשונה של הדרך, אך בדיעבד אם לא אמרה יש לאמרה כל עוד שנשאר מהלך פרסה בהמשך הנסיעה.

גם בטיסה במטוס, כיוון שהטיסה היא 'כמקום סכנה', נוהגים לאומרה. אך רצוי לעשות זאת בדרך לשדה התעופה, או

באיזה שלב בנסיעה יש לומר 'תפילת הדרך'? ראה מדור 'משולחן ההלכה'

כשהמטוס עדיין על הקרקע!.

האם יש צורך לטעום משהו קודם תפילת הדרך בכדי לפתוח ב"ברוך"?

תפלת הדרך היא בקשת רחמים, ולכן אינה פותחת ב"ברוך". מובא בשלחן ערוך, שטוב לטעום משהו לפני תפלת הדרך, כדי לפתוח ב"ברוך" כדין ברכה הסמוכה לחברתה. אך מסורת בידינו מאדמו"ר הזקן שאין צורך להקפיד בזה, וכן מנהג הרבי².

האם יש צורך לעמוד בעת אמירת תפילת הדרך?

נאמר בגמרא וכן נפסק להלכה, שמעיקר הדין ניתן לומר תפילת הדרך, אפילו תוך כדי הליכה. אך כלשון הכתוב - "מהיות טוב אל תקרא רע", באם מתאפשר עדיף לומר את תפלת הדרך בעמידה.

הנוסע ברכב פרטי, ראוי שיעצור את הרכב בתחנה או בחנייה זמנית, וייצא ממנו לאמירת תפלת-הדרך כשאין בכך סיכון. כך נהג הרבי כמה פעמים³.

סמס לרב שואל ומשיב

הרב משה קורטוויץ <
האם אכילה מכף הגשה מרכזית או מכלי מרכזי גורמת לשכחה?
שנינו בגמרא "עשרה דברים קשים ללימוד.. האוכל בשר מזוהמא ליסטרו"ן" ופירש רש"י שאוכל מכף שבוחשים איתה את הקדרה.
גמרא מס' הוריות דף יג ע"ב

הרב נחן בעז יורקוביץ <
האם יש בעיה לנסוע ברכב לבית-הכנסת בערב שבת לפני השקיעה, אך אחרי שבבית הדליקו נרות שבת ואני לא קיבלתי עדיין את השבת?
בעיקרון מותר לנסוע ברכב, שהרי הבעל עוד לא קיבל עליו השבת [גם לבעל כדאי לקבל השבת בזמן הדלקת נרות]. וכתב בעל האגרות משה על עצמו שהיה נוהג לנסוע לביהכ"ס אחרי זמן הדלקת נרות, אך כשמישהו העיר לו על זה, הפסיק בגלל שנראה כמו זלוזל שבת.

ראה רמ"א או"ח סרס"ג ס"י; שו"ע אדה"ז שם ס"ז (שאינו בני הבית מקבלים בהדלקה); וראה פסק"ת סרס"ג הע' 338 (שהיו שהקפידו לקבל שבת בהדלקת האשה); וראה מש"כ באג"מ ע"ע באו"ח ח"א סצ"ו.

1. ברכות כט ע"ב ל ע"א; טוש"ע ונ"כ ושו"ע אדמו"ר או"ח סי' ק"י ס"ד ואילך; ראה שבט הלוי י, סימן כ"א. ספר המנהגים חב"ד ע' 14-5, ובשולי הגליון שם; "אם אסק שמיים" ע' 7.
2. שו"ע אדה"ז סי' קי ס"ז; ספר השיחות תש"א (לה"ק) עמ' 148; "בנאות דשא" ע' 84.
3. ברכות ל ע"א; טוש"ע ונ"כ ושו"ע אדמו"ר או"ח סימן ק"י סעיף ד'; "בנאות דשא" ע' 47, 84.

הלכה יומית

דיני מצוות מזוזה וקביעתה <

ראשון | גודל החדר החייב במזוזה

נאמר: "וכתבתם על מזוזות ביתך", ולמדו חכמים שחייב המזוזה הוא בבית הראוי לדור בו, ובית שאין בו ארבע אמות על ארבע-אמות (מטר ו-92 ס"מ על מטר ו-92 ס"מ) אינו ראוי לדירה ופטור ממזוזה; ודנו הפוסקים אודות חדר שצר ורוחבו פחות מארבע-אמות אך הוא ארוך ובסך הכל גודלו כחדר של ארבע אמות על ארבע אמות, האם חייב במזוזה. ולמעשה כתבו הפוסקים לקבוע בחדר זה מזוזה ללא ברכה¹.

שני | פתח החייב במזוזה

את המזוזה קובעים בכל פתחי החדרים, ויש להשתדל שלא להשתמש בחדר עד שיקבע בו מזוזה; כחדרי פעוטות אם המזוזה הקבועה בחדר ממוקמת בחלל החדר כשהדלת סגורה, צריך שתהא מכוסה בבית מזוזה שאינו שקוף, ודי בכיסוי אחד כיוון שהמזוזה מחוברת לקיר, ואם המזוזה אינה בתוך חלל החדר כשהוא סגור אין כל חשש כשסוגר הדלת; חדרי שירותים ואמבטיה וחדרים ארעיים כסוכה פטורים מן המזוזה; לגבי פתחי החנויות שמעיקר הדין פטורים משום שלא נועדו למגורים, כתבו הפוסקים לקבוע מזוזה ללא ברכה, וכן ברכבים המשמשים כמגורים קובעים מזוזה ללא ברכה².

שלישי | אופן קביעת המזוזה ומקומה

את המזוזה יש לקבוע על מזוזה-הפתח הימנית, בשליש העליון שלה. יש לקבוע אותה באלכסון, כך שהקצה העליון שלה - שעליו האות "ש" - יהיה מופנה פנימה, בכניסה הראשית נקבע הדבר על פי צד ימין

האם יש לקבוע מזוזה ברכבים המיועדים למגורים?

עם זאת, ראוי שבעלי המקום יקבעו מזוזה. אך כאשר שוכרים או מחליפים דירה באזור אחר, והדירה אינה דירת נופש במשך כל השנה אלא דירת מגורים, השוכרים חייבים במזוזה³.

שישי | הסרת המזוזות במעבר דירה

נאמר בגמרא: "המשכיר בית לחבירו על השוכר לעשות לו מזוזה וכשהוא יוצא לא ייטלנה"; וביארו הראשונים שהוא משום בזיון למזוזה בנטילתה, או משום מזיקין שיבואו לבית. העובר דירה ובעל הבית אינו מעוניין במזוזות, כשיש חשש שהם יבואו לידי בזיון ודאי מותר להסירן כדי למונען מכך. אולם, אם אין חשש לבזיון המזוזות אין להסירן. אלא שבעל המזוזות רשאי לדרוש מבעל הבית שישלם את תמורתן או ישיב אותן כשיקבע מזוזות אחרות. וכשבעל הבית אינו מסכים לשלם יש שהתירו להסירן כשיש בזה הפסד מרובה, אך יש שאסרו זאת, כיון שבהסרת המזוזות יש סכנה⁴.

מקורות:

1. טוש"ע ונ"כ י"ד סרפ"ו סי"ג; ראה ש"ך שם סקכ"ג. שו"ע אדה"ו סשס"ו ס"ה. 2. טוש"ע ונ"כ או"ח סרפ"ו סי"ד; שם סי"א; ט"ו שם סק"י; פת"ש שם סרפ"ה סק"א; וראה שו"ע אדה"ו או"ח ס"מ ס"ה; פסק"ת ס"מ אות ד'; וראה חוסן ישועות (תש"ע) ח"ב ע' קיח; מנח"י ח"ב ספ"ב. 3. ראה טוש"ע ונ"כ י"ד סרפ"ט; וראה אג"ח ח"ב ע' תזו; לקו"ש חכ"ט ע' 387 ואילך; ראה שאילת יעב"ץ ח"א ס"ע וראה בחובת הדר פ"ח ח"א סק"א; וראה שו"ע י"ד סרפ"ט סי"ד; וראה מנח"י ח"ז סע"ב; משנה"ל ח"ד סק"מ; לענין נפלה: ראה פת"ש י"ד סרפ"ט סק"א. 4. יומא יא, א; טוש"ע ונ"כ י"ד סרפ"א ס"א; מט"א סתקפ"א ס"י; התועודיות תשמ"ח ח"ד ע' 209; חובת הדר פ"א ס"ח-ט; ראה פת"ש י"ד סרפ"ט סק"א; וראה חובת הדר פ"ד סי"א ובהערות שם. התקשרות גליון 5. 590. מנ"ח חות מד, א; טוש"ע ונ"כ י"ד סרפ"ו סכ"ב; ערוה"ש שם סמ"ה; שו"ת מנח"י ח"י סצ"ב; חובת הדר פ"ג ס"ה. 6. בבא מציעא קב, א; תוד"ה 'לא יטלנה' - קא, ב; שם; טוש"ע ונ"כ י"ד סרפ"א ס"ב; אג"מ ח"ד סמ"ד; שו"ת חלקת יעקב י"ד סי' קט.

האם יש להקפיד להחזיר כל מזוזה למקומה לאחר בדיקתה?

רביעי | בדיקת המזוזות

מעיקר הדין יש לבדוק את המזוזה בבית הפרטי פעמיים בשבע שנים, אלא שבדורנו עורר הרבי בהודמנויות שונות על חשיבות בדיקת המזוזה לכל הפחות פעם בשנה; כאשר מסירים את המזוזות לצורך בדיקה ראוי לסמנם ולהשתדל בהחזרתם לקבוע כל מזוזה במקומה כיוון שבבית ישנם חילוקים ברמת החיוב במזוזה בין פתחי החדרים, ובכדי שלא להוריד מקדושה חמורה לקדושה קלה ראוי לשמר את מקומם. **מזוזות ששהו בבדיקה יותר מלילה אחד מברכים על קביעתם⁴.**

חמישי | מזוזות בחדרי איחוח

בתי מלון ודומיהם פטורים ממזוזה ב-30 יום הראשונים למגורים בהם. כיון שחובת המזוזה היא בעיקר על השוכר, וכיוון שעבורו המקום חדש, ולכן פטור השוכר ממזוזה עד 30 יום.

הזמן גרמא

מקום קביעת מזוזה במרפסת

מקום קביעות מזוזה במרפסת הנמצאת בקומה שני והכניסה אליה רק מחדר הפנימי. מסורה בידי חסידים, שההוראה מרבתינו נשיאינו גם בכגון דא, אשר הכניסה נחשבת היא לחדר לשם פותחים הדלת, ויש פתגם בזה מרבתינו, אשר כמדומה ששמעו הרה"ג וכו' מוהר"י לנדא (שי") אשר במחנם הט' ושאלו נוסח המדויק של פתגם זה.

לקו"ש חכ"ט עמ' 387

